

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова науково-методичної
ради НУВГП
е-підпис Валерій СОРОКА

08.07.2022

05-06-43S

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

SYLLABUS

Фізика		Physics	
Шифр за ОП	OK-7	Code in Educational Program	
Освітній рівень: бакалаврський (перший)		Educational level: Bachelor's (first)	
Галузь знань Цивільна безпека	26	Field of knowledge: Civil security	
Спеціальність: Цивільна безпека	263	Field of study: Civil security	
Освітня програма: Охорона праці		Educational Program: Occupational health and safety	

Силабус навчальної дисципліни «Фізика» для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Охорона праці», за спеціальністю 263 «Цивільна безпека». Рівне. НУВГП. 2022. 20 стор.

ОПП «Охорона праці» на сайті університету:

<http://ep3.nuwm.edu.ua/21008/>

Розробники силабусу: Мороз Микола Володимирович, д.х.н., професор кафедри хімії та фізики

Силабус схвалений на засіданні кафедри хімії та фізики
Протокол № 13 від 16 червня 2022 року

В.о. завідувача кафедри: *е-підпис* Мороз М.В., д.х.н., професор

Керівник (гарант) ОП: *е-підпис* Шаталов О.С., к.с.-г.н., доцент

Схвалено науково-методичною радою з якості ННІБА
Протокол № 6 від 16 червня 2022 року

Голова науково-методичної ради з якості ННІБА: *е-підпис* Макаренко Р.М., директор ННІБА

© Мороз М.В.
© НУВГП, 2022

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ*

Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Освітня програма	Охорона праці
Спеціальність	263 «Цивільна безпека»
Рік навчання, семестр	1-й рік, 2-й семестр
Кількість кредитів	5
Лекції:	32 години – денна форма 2 години – заочна форма
Практичні заняття:	12 годин – денна форма 6 годин – заочна форма
Лабораторні заняття:	20 годин – денна форма 10 годин – заочна форма
Самостійна робота:	86 годин – денна форма 132 години – заочна форма
Курсова робота:	Немає
Форма навчання	Денна, заочна
Форма підсумкового контролю	Екзамен
Мова викладання	Українська

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА*

ПРОФАЙЛ ЛЕКТОРА

Лектор



Мороз Микола Володимирович, кандидат фізико-математичних наук, доктор хімічних наук, професор кафедри хімії та фізики

Вікіситет http://wiki.nuwm.edu.ua/index.php/Мороз_Микола_Володимирович

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-1639-4713>

Як комунікувати <https://m.v.moroz@nuwm.edu.ua>

ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Опис дисципліни Курс фізики, разом з курсом вищої математики і теоретичної механіки, відіграє роль фундаментальної фізико-

математичної бази, на якій ґрунтується фахова діяльність спеціалістів будь-якого технічного профілю. Вивчення цього курсу забезпечує формування в майбутнього спеціаліста сучасної наукової картини світу, закладає основи наукового мислення, виробляє навички абстрагування, ідеалізації, моделювання, аналізу і синтезу тощо. Засвоєння суті і змісту фізичних законів, розуміння природи фізичних закономірностей, забезпечить можливість свідомо ставити і розв'язувати як теоретичні, так і прикладні задачі майбутньої спеціальності.

Мета дисципліни – розвиток у студентів фізичних знань та наукового мислення, здатності до наукового пізнання світу, розуміння основних фізичних законів, принципів і теорій, що дозволить їм застосовувати набуті фізичні знання у майбутній виробничій діяльності.

Ціль дисципліни – підготовка студентів до ефективного засвоєння курсу загальної фізики згідно з навчальним планом, обґрунтування значення фізики як науки в розв'язанні практичних завдань.

Методи навчання: демонстрація, проблемно-пошуковий метод, навчальна дискусія.

Технології навчання: аналіз конкретних ситуацій, розв'язання винахідницьких завдань, проблемна лекція, лекція візуалізація.

Дисципліна на навчальній платформі Moodle	https://exam.nuwm.edu.ua/enrol/index.php?id=1960
Загальні компетентності	ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК-12. Здатність до визначення і контролю показників якості, досяжності єдності і точності вимірювань, проведення перевірки мір та вимірювальних приладів, застосування фізичних величин і одиниць вимірювань.
Професійні компетентності спеціальності	СК-4. Здатність оперувати фізичними термінами, розуміти сутність фізичних понять та законів, які необхідні для здійснення професійної діяльності.
Програмні результати навчання	РН-6. Застосовувати теорії необхідні для здійснення професійної діяльності знання математичних та природничих наук.
Перелік соціальних, «м'яких» навичок	Навчальна дисципліна спрямована на розвиток таких «м'яких» навичок: аналітичні навички, взаємодія з людьми, гнучкість розуму, екологічна грамотність, комплексне рішення проблем,

(soft skills)

саморозвиток, здатність до навчання, знаходити вихід зі складних ситуацій, оцінювати ризики та приймати рішення, працелюбність, креативність, навички письмового та усного спілкування, комунікаційні якості.

Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Механіка, електростатика і постійний струм, магнетизм

Денна форма:

Лекції – 16 год. Практичні заняття – 6 год. Лабораторні заняття – 10 год.

Самостійна робота – 43 год.

Заочна форма:

Лекції – 1 год. Практичні заняття – 3 год. Лабораторні заняття – 5 год.

Самостійна робота – 67 год.

Тема 1. Елементи кінематики

Предмет механіки; моделі механіки. Системи відліку. Опис стану і руху тіл. Швидкість і прискорення. Класифікація рухів матеріальної точки. Обчислення шляху. Тангенціальне, нормальне і повне прискорення. Поступальний і обертальний рух твердих тіл. Кутова швидкість і кутове прискорення та їх зв'язок з лінійними величинами.

Тема 2. Динаміка матеріальної точки, системи точок і твердого тіла

Маса, сила, імпульс матеріальної точки. Закони Ньютона, їх фізичний зміст і межі застосування. Імпульс системи. Теорема про зміну імпульсу, закон збереження імпульсу. Момент сили і момент імпульсу матеріальної точки відносно центру. Теорема про зміну моменту імпульсу, закон збереження моменту імпульсу.

Основний закон динаміки поступального руху твердого тіла. Центр мас, координати центра мас. Момент сили і момент імпульсу відносно осі обертання. Теорема про зміну моменту імпульсу відносно осі, закон збереження моменту імпульсу відносно осі. Момент інерції точки і тіла. Теорема Штейнера. Основний закон динаміки обертального руху тіла.

Тема 3. Робота і енергія. Системи відліку. Елементи спеціальної теорії відносності

Робота постійної та змінної сили; потужність. Кінетична енергія поступального та обертального рухів, теорема

про зміну кінетичної енергії. Консервативні та дисипативні сили. Потенціальна енергія та її зв'язок з силою. Закон збереження механічної енергії. Застосування законів збереження до явища удару тіл. Інерційні системи відліку. Принцип відносності класичної механіки. Перетворення координат Галілея та їх наслідки. Прискорені системи відліку. Сили інерції. Сили інерції при поступальному і обертальному рухах. Сила Коріоліса. Постулати Ейнштейна, перетворення координат Лоренца та їх наслідки. Основний закон динаміки теорії відносності. Зв'язок енергії з масою та імпульсом.

Тема 4. Основи молекулярної фізики і термодинаміки

Рівняння стану ідеального газу. Основне рівняння молекулярно-кінетичної теорії газів. Розподіл Максвелла молекул за швидкостями та енергіями. Барометрична формула. Внутрішня енергія системи. Теплота і робота. Закони термодинаміки. Адіабатичний процес. Явища перенесення.

Тема 5. Електростатичне поле у вакуумі та речовині

Електричний заряд, його дискретність і закон збереження. Закон Кулона. Електричне поле; напруженість поля; принцип суперпозиції. Силові лінії; потік вектора напруженості електростатичного поля; теорема Остроградського-Гауса. Електричне поле неперервно розподілених зарядів. Робота переміщення заряду в електричному полі. Еквіпотенціальні поверхні; зв'язок між напруженістю і потенціалом.

Вільні і зв'язані заряди; провідники і діелектрики. Поляризація діелектриків (орієнтаційна та деформаційна); електричний диполь; вектор поляризації. Електричне поле в діелектрику і на межі розділу діелектриків. Вектор електричного зміщення. Рівноважний розподіл зарядів і полів в провіднику. Електроємність провідників та системи провідників; конденсатора. Енергія зарядженого провідника, системи зарядів, енергія електричного поля.

Тема 6. Постійний струм

Електричний струм та його характеристики. Закони Ома для однорідної ділянки кола і повного кола; електрорушійна сила. Розгалужені кола; правила Кірхгофа. Робота і потужність струму; закон Ленца-

Джоуля в інтегральній та диференціальній формах.

Тема 7. Магнетизм

Магнітне поле та його характеристики. Закон Біо-Савара-Лапласа; принцип суперпозиції. Магнітне поле прямого і колового струмів. Теорема про циркуляцію вектора напруженості; магнітне поле соленоїда; вихровий характер магнітного поля.

Дія магнітного поля на рухомі заряди і струм; закон Ампера, сила Лоренца. Магнітна взаємодія струмів; контур зі струмом в магнітному полі. Намагнічування речовин; класифікація магнетиків.

Магнітний потік; робота переміщення провідника і контуру зі струмом в магнітному полі. Явище електромагнітної індукції; закон Фарадея, правило Ленца. Явище самоіндукції та взаємоіндукції, трансформатори, індуктивність контуру. Енергія магнітного поля.

Змістовий модуль 2. Коливання та хвилі; геометрична, хвильова, квантова оптика; атомна і ядерна фізика

Лекції – 16 год. Практичні заняття – 6 год. Лабораторні заняття – 10 год.

Самостійна робота – 43 год.

Заочна форма:

Лекції – 1 год. Практичні заняття – 3 год. Лабораторні заняття – 5 год.

Самостійна робота – 67 год.

Тема 1. Коливання та хвилі

Класифікація коливань. Пружні гармонічні коливання, їх характеристика та енергія. Математичний та фізичний маятники. Властивості коливань в ідеальному коливному контурі. Складання гармонічних коливань. Згасаючі коливання (механічні та електричні). Вимушені коливання (механічні та електричні); резонанс (ПРНО1).

Основні поняття теорії хвиль. Рівняння плоскої та сферичної хвилі. Хвильове рівняння для пружних хвиль. Фазова то групова швидкості хвиль. Стоячі хвилі. Хвильове рівняння для електромагнітних хвиль; рівняння електромагнітної хвилі; швидкість електромагнітних хвиль. Енергія електромагнітних хвиль; вектор Умова-Пойтінга. Шкала електромагнітних хвиль.

Тема 2. Геометрична, хвильова та квантова оптика

Елементи геометричної оптики. Світлові хвилі. Інтерференція світла; умови і способи її спостереження. Інтерференція на тонких пластинах. Застосування інтерференції. Дифракція світла; принцип Гюйгенса-Френеля. Метод зон Френеля. Дифракція Фраунгофера на щілині та дифракційній ґратці. Дифракція рентгенівських променів. Принципи голографії. Поляризація світлових хвиль; закон Брюстера; подвійне променезаломлення. Поляризаційні пристрої; закон Малюса. Дисперсія, розсіювання, поглинання світла. Теплове випромінювання та люмінесценція. Закон Кірхгофа. Розподіл енергії в спектрі випромінювання абсолютно чорного тіла; закони теплового випромінювання, їх пояснення. Квантова гіпотеза та формула Планка. Оптична пірометрія. Фотоефект, його пояснення та застосування. Корпускулярні властивості світла Світловий тиск. Ефект Комптона. Корпускулярно-хвильовий дуалізм світла.

Тема 3. Атом. Елементи квантової механіки

Ядерна модель атома Резерфорда. Теорія воднеподібного атома Бора; квантування енергії; спектральні серії. Корпускулярно-хвильовий дуалізм матерії; гіпотеза де-Бройля. Квантові числа, спин і магнітний момент електрона. Принцип Паулі. Взаємодія світла з квантовими системами; лазери.

Тема 4. Фізика ядра та елементарних частинок

Склад і характеристики ядра. Дефект маси, енергія зв'язку ядра. Ядерні сили. Радіоактивність; закон радіоактивного розпаду; активність. Пояснення альфа- і бета-розпадів, походження гама-променів. Ядерні реакції; реакція поділу важких ядер та синтезу легких ядер; реактори; проблеми керованого термоядерного синтезу. Класи елементарних часток та види фундаментальних взаємодій.

Методи оцінювання та структура оцінки

Поточний контроль знань студентів проводиться шляхом оцінювання звітів про виконання лабораторних робіт, якості конспектів лекцій, та результатів тестування модульних контролів на університетській платформі MOODLE.

Контроль самостійної роботи проводиться: з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів; за індивідуальним завданням – за допомогою перевірки та

захисту реферату за отриманою темою.

Усі форми контролю охоплені 100-бальною шкалою оцінювання знань студентів за ECTS. В результаті можна отримати такі обов'язкові бали:

- 60 балів – за вчасне та якісне виконання завдань лабораторних та практичних занять, що становить поточну складову його оцінки;
- 20 балів – модульний контроль 1;
- 20 балів – модульний контроль 2.

Дисципліна закінчується екзаменом, тому результати складання модульних контролів можуть зараховуватись як підсумковий контроль.

Положення про семестровий поточний та підсумковий контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти <http://ep3.nuwm.edu.ua/15311/>.

Місце навчальної дисципліни в освітній траєкторії здобувача вищої освіти	Згідно з ОПП дана дисципліна є базовою та має стійкі міждисциплінарні зв'язки із: ОК-8 Вища математика, ОК-13 Метрологія та стандартизація, ОК-12 Технічна механіка, ОК-18 Теорія горіння та вибуху, ОК-25 Безпека експлуатації систем під тиском.
Поєднання навчання та досліджень	<p>У процесі навчання здобувачі вищої освіти залучаються до реалізації наукових досліджень, зокрема за темою "Синтез та дослідження фізико-хімічних властивостей макро- та нанорозмірних оксидних, халькогенідних та халькогалогенідних напівпровідникових сплавів" (номер державної реєстрації НДР 0119U000582, термін виконання 01.2019–12.2023). Передбачено можливість участі студентів у роботі наукових конференцій та публікації статей за результатами досліджень.</p> <p>В освітньому процесі використовуються отримані індивідуальні наукові досягнення лектора з тем:</p> <ol style="list-style-type: none">1) Іоніка твердого тіла.2) Іонна та електронна провідність суперіонних напівпровідників.3) Визначення термодинамічних властивостей срібловмісних напівпровідникових сполук.
Інформаційні ресурси	Базова література: <ol style="list-style-type: none">1. Фізика. Теорія і практика. Частина I. Механіка. / В. І. Гаращенко, Л. В. Соляк, О. В. Гаращенко, В. Р. Гаєвський, М. В. Мороз. – Рівне : НУВГП, 2020. – 281 с.2. Загальна фізика. Частина I. Інтерактивний комплекс

навчально-методичного забезпечення. / М. О. Ковалець, В. Ф. Орленко, М. В. Бялик та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 396 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://ep3.nuwm.edu.ua/2084/>

3. Загальна фізика. Частина II. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення. / Д. І. Олексин, В. Ф. Орленко, Д. І. Вадець та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 469 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://ep3.nuwm.edu.ua/2085/>

4. Фізика. Навчальний посібник. / Д. І. Вадець, В. А. Дубчак, М. В. Мороз. – Рівне : НУВГП, 2009. – 277 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/2324/>

Допоміжна література:

1. Збірник запитань, завдань та тестів з курсу загальної фізики. / Д. І. Вадець, М. В. Мороз, В. Ф. Орленко, А. В. Рибалко – Рівне: НУВГП, 2014. – 227 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/2588/>

2. Фізика для інженерів. / І. Є. Лопатинський, І. Р. Зачек, Г. А. Ільчук, Б. М. Романишин. – Львів : Львівська політехніка, 2009. – 385 с.

3. Трофимова Т. И. Курс фізики. — К.: Высшая школа — 1985. — 432 с.

ПРАВИЛА ТА ВИМОГИ (ПОЛІТИКА)

Дедлайни та перескладання

Ліквідація академічної заборгованості та реалізація повторного вивчення дисципліни здійснюються згідно з «Порядком ліквідації академічних заборгованостей у НУВГП». Посилання на відповідний документ: <http://ep3.nuwm.edu.ua/4273/>.

Процедура перездачі модулів здійснюється згідно з: <http://nuwm.edu.ua/struktorni-pidrozdili/navch-nauk-tsentr-nezaleznohoosiniuvannia-znan/dokumenty>.

Оголошення стосовно дедлайнів здачі частин навчальної дисципліни публікуються на сторінці даної дисципліни на платформі MOODLE за календарем:

<https://exam.nuwm.edu.ua/enrol/index.php?id=3662>

Правила академічної доброчесності

Необхідна інформація стосовно академічної доброчесності, зокрема з питань плагіату, кодексу честі студентів, поведінки в аудиторії та інших наведена у відповідних документах на сторінці Якість освіти сайту НУВГП: <http://nuwm.edu.ua/sp/akademichna-dobrochesnistj>

Не допускається списування при виконанні поточних завдань, а також під час проведення поточного та

підсумкового контролю знань – модулів, заліків, екзаменів. У випадку виявлення факту списування, до студентів будуть застосовані санкції у вигляді зниження підсумкової оцінки або ж позбавлення права подальшого виконання завдання. Принципи доброчесності у НУВГП та відповідність показникам забезпечення якості вищої освіти регламентовано НАЗЯВО та положеннями відділу якості освіти НУВГП.

Сайт НАЗЯВО: <https://naqa.gov.ua/>

Відділ якості освіти НУВГП:

<https://nuwm.edu.ua/strukturni-pidrozdili/vyo/dokumenty>

Вимоги до
відвідування

Студенту не дозволяється пропускати заняття без поважних причин.

Пропущенні практичні та лабораторні заняття здійснюються згідно з графіком відпрацювань або консультацій, які будуть опубліковані на кафедрі хімії та фізики, а також на сторінці кафедри сайту НУВГП:

<https://nuwm.edu.ua/nni-az/kaf-hf>

Пропущені лекційні матеріали опрацьовуються самостійно з використанням матеріалів із сторінки дисципліни в MOODLE:

<https://exam.nuwm.edu.ua/enrol/index.php?id=3662>

Студенти можуть використовувати на заняттях мобільні телефони та ноутбуки, але виключно в навчальних цілях з даної дисципліни.

Неформальна та
інформальна освіта

Можливим є визнання (перезарахування) результатів навчання студентів набутих у неформальній та інформальній освіті згідно з відповідним положенням:

<https://nuwm.edu.ua/sp/neformalna-osvita>

Наприклад, студенти можуть самостійно проходити онлайн-курси на таких платформах, як Prometheus, Coursera, edEx, edEra, FutureLearn тощо. Знання та навички, що формуються під час проходження певного онлайн-курсу чи його частин, мають мати зв'язок з очікуваними навчальними результатами даної дисципліни/освітньої програми та бути перевірені в підсумковому оцінюванні.

ДОДАТКОВО

Правила отримання
зворотної інформації
про дисципліну

З метою покращення якості навчання та викладання даної та інших дисциплін, студентам кожного семестру пропонується пройти онлайн-анкетування. Студенти потім отримують результати опитування.

На сайті НУВГП наведена необхідна інформація стосовно порядку опитування:

<https://nuwm.edu.ua/porjadok-opituvannja>

змісту анкети:

<https://nuwm.edu.ua/sp/anketuvannja>

та результатів анкетування:

<https://nuwm.edu.ua/sp/rezultati-opituvannja>

Оновлення	Щорічно викладач з власної ініціативи оновлює зміст даної навчальної дисципліни на основі наукових досягнень і сучасних практик. Здобувачі вищої освіти також можуть долучатись до процедури оновлення навчальної дисципліни шляхом внесення пропозицій щодо новітніх досягнень в галузі. Така ініціатива може бути підставою для отримання додаткових балів.
Навчання осіб з інвалідністю	Усі особливості організації так порядок супроводу навчання людей з інвалідністю наведені у розділі Якість освіти сайту НУВГП: https://nuwm.edu.ua/sp/dlja-osib-z-invalidnistju
Інтернаціоналізація	Міжнародні інформаційні ресурси, які можуть використовувати студенти для вивчення даної дисципліни: – Google Scholar: https://scholar.google.com/ – Elsevier/ Science Direct: https://www.elsevier.com/ https://www.sciencedirect.com/ – ResearchGate: https://www.researchgate.net/

РЕКОМЕНДОВАНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Лекції 32/2 год (д/з)	Практичні 12/6 год (д/з)	Лабораторні 20/10 год (д/з)	Самостійна робота 86/134 (д/з)
ПР-4. Здатність оперувати фізичними та хімічними термінами, розуміти сутність математичних, фізичних та хімічних понять та законів, які необхідні для здійснення професійної діяльності.			
Види навчальної роботи студента (що студенти повинні виконати)	Розуміти основні фізичні поняття, закони та теорії, що пояснюють фізичні явища, а також фізичні величини, за допомогою яких описують фізичні явища і процеси; суть фізичних явищ, їхні механізми, причинно-наслідкові зв'язки в фізичних процесах; межі застосування фізичних законів та теорій фізики.		
Методи та технології навчання	Демонстрація, проблемно-пошуковий метод, проблемна лекція, лекція візуалізація.		
Засоби навчання	Мультимедіа-, проєкційна апаратура, інформаційно-комунікаційні системи, роздаткові друковані матеріали.		
РН-27. Володіти достатніми знаннями законів вищої математики, фізики, хімії, технічної механіки, механіки рідини та газів, інженерної геодезії, геології та гідрогеології, матеріалознавства, методами і технологіями в галузі цивільної безпеки, використання яких надасть їх можливість розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми.			

Види навчальної роботи студента (що студенти повинні виконати)	Розуміти основні принципи та методи вимірювання фізичних величин. Вміти працювати з вимірювальними приладами, обробляти та аналізувати результати наукових досліджень, вимірювати та оцінювати метрологічні характеристики фізичних величин, визначати похибки вимірювань.	
Методи та технології навчання	Демонстрація, проблемно-пошуковий метод, навчальна дискусія, аналіз конкретних ситуацій.	
Засоби навчання	Мультимедіа-, проєкційна апаратура, інформаційно-комунікаційні системи, роздаткові друковані матеріали.	
За поточну (практичну) складову оцінювання - 30 балів	За модульний (теоретичний) контроль знань, модуль 1 - 20 балів	
За поточну (практичну) складову оцінювання - 30 балів	За модульний (теоретичний) контроль знань, модуль 2 - 20 балів	
Усього за поточну (практичну) складову оцінювання, балів	60	
Усього за модульний (теоретичний) контроль знань, модуль 1, модуль 2, бали	40	
Усього за дисципліну	100	

Приклад рекомендованої структури навчальної дисципліни

Лекцій 16 год	Прак. 14 год	Самостійна робота 60 год
РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ – РН1 оцінювати масштаб, рівні радіаційного забруднення та дози опромінення працівників, населення при аваріях на радіаційно небезпечних об'єктах з розробкою заходів протирадіаційного захисту		
Види навчальної роботи студента (що студенти повинні виконати)	Практичне заняття №1 Оцінка радіаційної обстановки при аваріях на радіаційно небезпечному об'єкті	
Методи та технології навчання	Аналіз конкретної ситуації	
Засоби навчання	Стенди, плакати	
РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ – РН2 оцінювати масштаби та наслідки хімічного забруднення територій при аваріях на хімічно небезпечних об'єктах; розробляти заходи протихімічного захисту та мінімізації наслідків хімічного забруднення'		
Види навчальної роботи студента (що студенти повинні виконати)	Практичне заняття №2 Аварійне прогнозування хімічної обстановки при аваріях на хімічно небезпечному об'єкті	
Методи та технології навчання	Аналіз конкретної ситуації	
Засоби навчання	Стенди, плакати, засоби індивідуального захисту	
РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ – РН3 аналізувати причини руйнування підпірних споруд гідродинамічно небезпечних об'єктів; оцінювати уражаючі фактори хвилі прориву, масштаби утворення зон катастрофічного затоплення, планувати заходи захисту населення при загрозі утворення зон затоплень		
Види навчальної роботи студента (що студенти повинні виконати)	Практичне заняття №3 Оцінка інженерної обстановки при руйнуванні гідродинамічно небезпечного об'єкта	
Методи та технології навчання	Аналіз конкретної ситуації	
Засоби навчання	Стенди, плакати	
РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ – РН4 аналізувати фактори біологічної безпеки та ефективність заходів та засобів захисту від неї; оцінювати показники безпеки різних видів захворювань		
Види навчальної роботи студента (що студенти повинні виконати)	Практичне заняття №4 Оцінка біологічної безпеки	
Методи та технології навчання	демонстрація готових рішень, аналіз конкретних ситуацій	
Засоби навчання	роздатковий матеріал	
За поточну (практичну)	За модульний (теоретичний)	

складову оцінювання 32 балів		контроль знань, модуль 1 20 балів	
РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ – РН5			
оцінювати технічні характеристики та спроможність захисних споруд цивільного захисту щодо захисту працівників від наслідків надзвичайних ситуацій			
Види навчальної роботи студента (що студенти повинні виконати)	Практичне заняття №5 Оцінка захисних властивостей захисних споруд цивільного захисту		
Методи та технології навчання	аналіз конкретної ситуації, проблемно-пошуковий		
Засоби навчання	стенди, макети захисних споруд		
РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ – РН6			
забезпечувати використання приладів цивільного захисту для моніторингу уражальних чинників джерел надзвичайних ситуацій			
Види навчальної роботи студента (що студенти повинні виконати)	Практичне заняття №6 Прилади радіаційної, хімічної розвідки та дозиметричного контролю		
Методи та технології навчання	аналіз конкретної ситуації, проблемно-пошуковий		
Засоби навчання	стенди, прилади моніторингу уражальних чинників джерел НС		
РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ – РН7			
знати та застосовувати порядки надання домедичної допомоги особам за різних невідкладних станах			
Види навчальної роботи студента (що студенти повинні виконати)	Практичне заняття №7 Порядки надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах		
Методи та технології навчання	аналіз конкретної ситуації, проблемно-пошуковий		
Засоби навчання	стенди, манекен, прилади екстреної допомоги		
За поточну (практичну) складову оцінювання 24 балів		За модульний (теоретичний) контроль знань, модуль 2 20 балів	
Усього за поточну (практичну) складову оцінювання, балів			56
Самостійна робота здобувача			4
Усього за модульний (теоретичний) контроль знань, модуль 1, модуль 2, бали			40
Усього за дисципліну			100

ЛЕКЦІЇ, ПРАКТИЧНІ ТА ЛАБОРАТОРНІ РОБОТИ

Змістовий модуль 1. Механіка, електростатика і постійний струм, магнетизм			
Тема 1. Елементи кінематики			
Результати навчання: засвоєння суті і змісту фізичних законів кінематики, розуміння природи фізичних закономірностей	Кількість годин: денна лекції - 3 практ - 1 лаб. - 2 заочна лаб. – 3	1. Загальна фізика. Частина I. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / М. О. Ковалець, В. Ф. Орленко, М. В. Бялик та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 396 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2084/ 2. Загальна фізика. Частина II. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / Д. І. Олексин, В. Ф. Орленко, Д. І. Вадець та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 469 с. /	Лінк на MOODLE: https://exam.nuwm.edu.ua/enrol/index.php?id=1960

		[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2085/ 3. Вадець Д. І. Фізика. Навчальний посібник / Д. І. Вадець, В. А. Дубчак, М. В. Мороз. – Рівне : НУВГП, 2009. – 277 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2324/	
Опис теми	Предмет механіки; моделі механіки. Системи відліку. Опис стану і руху тіл. Швидкість і прискорення. Класифікація рухів матеріальної точки. Обчислення шляху. Тангенціальне, нормальне і повне прискорення. Поступальний і обертальний рух твердих тіл. Кутова швидкість і кутове прискорення та їх зв'язок з лінійними величинами.		
Тема 2. Динаміка матеріальної точки, системи точок і твердого тіла			
Результати навчання: засвоєння суті і змісту фізичних законів динаміки, розуміння природи фізичних закономірностей	Кількість годин: денна лекції - 2 практ - 1 лаб. - 2 заочна лаб. – 2	1. Загальна фізика. Частина I. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / М. О. Ковалець, В. Ф. Орленко, М. В. Бялик та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 396 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2084/ 2. Загальна фізика. Частина II. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / Д. І. Олексин, В. Ф. Орленко, Д. І. Вадець та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 469 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2085/ 3. Вадець Д. І. Фізика. Навчальний посібник / Д. І. Вадець, В. А. Дубчак, М. В. Мороз. – Рівне : НУВГП, 2009. – 277 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2324/	Лінк на MOODLE: https://exam.nuwm.edu.ua/enrol/index.php?id=1960
Опис теми	Маса, сила, імпульс матеріальної точки. Закони Ньютона, їх фізичний зміст і межі застосування. Імпульс системи. Теорема про зміну імпульсу, закон збереження імпульсу. Момент сили і момент імпульсу матеріальної точки відносно центру. Теорема про зміну моменту імпульсу, закон збереження моменту імпульсу. Основний закон динаміки поступального руху твердого тіла. Центр мас, координати центра мас. Момент сили і момент імпульсу відносно осі обертання. Теорема про зміну моменту імпульсу відносно осі, закон збереження моменту імпульсу відносно осі. Момент інерції точки і тіла. Теорема Штейнера. Основний закон динаміки обертального руху тіла.		
Тема 3. Робота і енергія			
Результати навчання: засвоєння суті і змісту фізичних законів з теми робота та енергія, розуміння природи фізичних закономірностей	Кількість годин: денна лекції - 2 практ - 1 лаб. - 2 заочна лаб. – 3	1. Загальна фізика. Частина I. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / М. О. Ковалець, В. Ф. Орленко, М. В. Бялик та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 396 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2084/ 2. Загальна фізика. Частина II. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / Д. І. Олексин, В. Ф. Орленко, Д. І. Вадець та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 469 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2085/ 3. Вадець Д. І. Фізика. Навчальний посібник / Д. І. Вадець, В. А. Дубчак, М. В. Мороз. – Рівне : НУВГП, 2009. – 277 с.	Лінк на MOODLE: https://exam.nuwm.edu.ua/enrol/index.php?id=1960

		/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2324/	
Опис теми	Робота постійної та змінної сили; потужність. Кінетична енергія поступального та обертального рухів, теорема про зміну кінетичної енергії. Консервативні та дисипативні сили. Потенціальна енергія та її зв'язок з силою. Закон збереження механічної енергії. Застосування законів збереження до явища удару тіл. Інерційні системи відліку. Принцип відносності класичної механіки. Перетворення координат Галілея та їх наслідки. Прискорені системи відліку. Сили інерції. Сили інерції при поступальному і обертальному рухах. Сила Коріоліса. Постулати Ейнштейна, перетворення координат Лоренца та їх наслідки. Основний закон динаміки теорії відносності. Зв'язок енергії з масою та імпульсом.		
Тема 4. Основи молекулярної фізики і термодинаміки			
Результати навчання: засвоєння суті і змісту фізичних законів молекулярної фізики і термодинаміки, розуміння природи фізичних закономірностей	Кількість годин: денна лекції - 2 практ - 1 лаб. - 2 заочна лаб. – 2	1. Загальна фізика. Частина I. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / М. О. Ковалець, В. Ф. Орленко, М. В. Бялик та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 396 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2084/ 2. Загальна фізика. Частина II. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / Д. І. Олексин, В. Ф. Орленко, Д. І. Вадець та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 469 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2085/ 3. Вадець Д. І. Фізика. Навчальний посібник / Д. І. Вадець, В. А. Дубчак, М. В. Мороз. – Рівне : НУВГП, 2009. – 277 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2324/	Лінк на MOODLE: https://exam.nuwm.edu.ua/enrol/index.php?id=1960
Опис теми	Рівняння стану ідеального газу. Основне рівняння молекулярно-кінетичної теорії газів. Розподіл Максвелла молекул за швидкостями та енергіями. Барометрична формула. Внутрішня енергія системи. Теплота і робота. Закони термодинаміки. Адіабатичний процес. Явища перенесення.		
Тема 5. Електростатичне поле у вакуумі та речовині			
Результати навчання: засвоєння суті і змісту фізичних законів електростатики, розуміння природи фізичних закономірностей	Кількість годин: денна лекції - 3 практ - 1 лаб. - 2 заочна лаб. – 3	1. Загальна фізика. Частина I. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / М. О. Ковалець, В. Ф. Орленко, М. В. Бялик та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 396 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2084/ 2. Загальна фізика. Частина II. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / Д. І. Олексин, В. Ф. Орленко, Д. І. Вадець та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 469 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2085/ 3. Вадець Д. І. Фізика. Навчальний посібник / Д. І. Вадець, В. А. Дубчак, М. В. Мороз. – Рівне : НУВГП, 2009. – 277 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2324/	Лінк на MOODLE: https://exam.nuwm.edu.ua/enrol/index.php?id=1960
Опис теми	Електричний заряд, його дискретність і закон збереження. Закон Кулона. Електричне поле; напруженість поля; принцип суперпозиції. Силові лінії; потік вектора напруженості електростатичного поля; теорема Остроградського-Гауса. Електричне поле неперервно		

	<p>розподілених зарядів. Робота переміщення заряду в електричному полі. Еквіпотенціальні поверхні; зв'язок між напруженістю і потенціалом.</p> <p>Вільні і зв'язані заряди; провідники і діелектрики. Поляризація діелектриків (орієнтаційна та деформаційна); електричний диполь; вектор поляризації. Електричне поле в діелектрику і на межі розділу діелектриків. Вектор електричного зміщення.</p> <p>Рівноважний розподіл зарядів і полів в провіднику. Електроємність провідників та системи провідників; конденсатора. Енергія зарядженого провідника, системи зарядів, енергія електричного поля.</p>		
Тема 6. Постійний струм			
Результати навчання: засвоєння суті і змісту фізичних законів з теми постійний струм, розуміння природи фізичних закономірностей	Кількість годин: денна лекції - 2 практ - 1 лаб. - 2 заочна лаб. - 2	<p>1. Загальна фізика. Частина I. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / М. О. Ковалець, В. Ф. Орленко, М. В. Бялик та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 396 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2084/</p> <p>2. Загальна фізика. Частина II. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / Д. І. Олексин, В. Ф. Орленко, Д. І. Вадець та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 469 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2085/</p> <p>3. Вадець Д. І. Фізика. Навчальний посібник / Д. І. Вадець, В. А. Дубчак, М. В. Мороз. – Рівне : НУВГП, 2009. – 277 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2324/</p>	Лінк на MOODLE: https://exam.nuwm.edu.ua/enrol/index.php?id=1960
Опис теми	Електричний струм та його характеристики. Закон Ома для однорідної ділянки кола і повного кола; електрорушійна сила. Розгалужені кола; правила Кірхгофа. Робота і потужність струму; закон Ленца-Джоуля в інтегральній та диференціальній формах.		
Тема 7. Магнетизм			
Результати навчання: засвоєння суті і змісту фізичних законів магнетизму, розуміння природи фізичних закономірностей	Кількість годин: денна лекції - 2 практ - 1 лаб. - 2 заочна лаб. - 3	<p>1. Загальна фізика. Частина I. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / М. О. Ковалець, В. Ф. Орленко, М. В. Бялик та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 396 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2084/</p> <p>2. Загальна фізика. Частина II. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / Д. І. Олексин, В. Ф. Орленко, Д. І. Вадець та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 469 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2085/</p> <p>3. Вадець Д. І. Фізика. Навчальний посібник / Д. І. Вадець, В. А. Дубчак, М. В. Мороз. – Рівне : НУВГП, 2009. – 277 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2324/</p>	Лінк на MOODLE: https://exam.nuwm.edu.ua/enrol/index.php?id=1960
Опис теми	Магнітне поле та його характеристики. Закон Біо-Савара-Лапласа; принцип суперпозиції. Магнітне поле прямого і колового струмів. Теорема про циркуляцію вектора напруженості; магнітне поле соленоїда; вихровий характер магнітного поля. <p>Дія магнітного поля на рухомі заряди і струм; закон Ампера, сила Лоренца. Магнітна взаємодія струмів; контур зі струмом в магнітному полі. Намагнічування речовин; класифікація магнетиків.</p> <p>Магнітний потік; робота переміщення провідника і контуру зі струмом в магнітному полі.</p>		

	Явище електромагнітної індукції; закон Фарадея, правило Ленца. Явище самоіндукції та взаємоіндукції, трансформатори, індуктивність контуру. Енергія магнітного поля.		
Змістовий модуль 2. Коливання та хвилі; геометрична, хвильова, квантова оптика; атомна і ядерна фізика			
Тема 1. Коливання та хвилі			
Результати навчання: засвоєння суті і змісту фізичних законів з розділу коливання і хвилі, розуміння природи фізичних закономірностей	Кількість годин: денна лекції - 4 практ - 1 лаб. - 2 заочна лаб. - 2	1. Загальна фізика. Частина I. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / М. О. Ковалець, В. Ф. Орленко, М. В. Бялик та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 396 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2084/ 2. Загальна фізика. Частина II. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / Д. І. Олексин, В. Ф. Орленко, Д. І. Вадець та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 469 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2085/ 3. Вадець Д. І. Фізика. Навчальний посібник / Д. І. Вадець, В. А. Дубчак, М. В. Мороз. – Рівне : НУВГП, 2009. – 277 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2324/	Лінк на MOODLE: https://exam.nuwm.edu.ua/enrol/index.php?id=1960
Опис теми	Класифікація коливань. Пружні гармонічні коливання, їх характеристика та енергія. Математичний та фізичний маятники. Властивості коливань в ідеальному коливальному контурі. Складання гармонічних коливань. Згасаючі коливання (механічні та електричні). Вимушені коливання (механічні та електричні); резонанс. Основні поняття теорії хвиль. Рівняння плоскої та сферичної хвилі. Хвильове рівняння для пружних хвиль. Фазова то групові швидкості хвиль. Стоячі хвилі. Хвильове рівняння для електромагнітних хвиль; рівняння електромагнітної хвилі; швидкість електромагнітних хвиль. Енергія електромагнітних хвиль; вектор Умова-Пойтінга. Шкала електромагнітних хвиль.		
Тема 2. Геометрична, хвильова та квантова оптика			
Результати навчання: засвоєння суті і змісту фізичних законів геометричної, хвильової та квантової оптики, розуміння природи фізичних закономірностей	Кількість годин: денна лекції - 4 практ - 2 лаб. - 2 заочна лаб. - 3	1. Загальна фізика. Частина I. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / М. О. Ковалець, В. Ф. Орленко, М. В. Бялик та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 396 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2084/ 2. Загальна фізика. Частина II. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / Д. І. Олексин, В. Ф. Орленко, Д. І. Вадець та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 469 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2085/ 3. Вадець Д. І. Фізика. Навчальний посібник / Д. І. Вадець, В. А. Дубчак, М. В. Мороз. – Рівне : НУВГП, 2009. – 277 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2324/	Лінк на MOODLE: https://exam.nuwm.edu.ua/enrol/index.php?id=1960
Опис теми	Елементи геометричної оптики. Світлові хвилі. Інтерференція світла; умови і способи її спостереження. Інтерференція на тонких пластинах. Застосування інтерференції. Дифракція світла; принцип Гюйгенса-Френеля. Метод зон Френеля. Дифракція Фраунгофера на щілині та дифракційній ґратці. Дифракція рентгенівських променів. Принципи голографії.		

	<p>Поляризація світлових хвиль; закон Брюстера; подвійне променезаломлення. Поляризаційні пристрої; закон Малюса. Дисперсія, розсіювання, поглинання світла.</p> <p>Теплове випромінювання та люмінесценція. Закон Кірхгофа. Розподіл енергії в спектрі випромінювання абсолютно чорного тіла; закони теплового випромінювання, їх пояснення. Квантова гіпотеза та формула Планка. Оптична пірометрія. Фотоефект, його пояснення та застосування. Корпускулярні властивості світла Світловий тиск. Ефект Комптона. Корпускулярно-хвильовий дуалізм світла.</p>		
Тема 3. Атом. Елементи квантової механіки			
Результати навчання: засвоєння суті і змісту фізичних законів атомної фізики та квантової механіки, розуміння природи фізичних закономірностей	Кількість годин: денна лекції - 4 практ - 1 лаб. - 1 заочна лаб. - 3	<p>1. Загальна фізика. Частина I. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / М. О. Ковалець, В. Ф. Орленко, М. В. Бялик та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 396 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2084/</p> <p>2. Загальна фізика. Частина II. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / Д. І. Олексин, В. Ф. Орленко, Д. І. Вадець та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 469 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2085/</p> <p>3. Вадець Д. І. Фізика. Навчальний посібник / Д. І. Вадець, В. А. Дубчак, М. В. Мороз. – Рівне : НУВГП, 2009. – 277 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2324/</p>	Лінк на MOODLE: https://exam.nuwm.edu.ua/enrol/index.php?id=1960
Опис теми	Ядерна модель атома Резерфорда. Теорія воднеподібного атома Бора; квантування енергії; спектральні серії. Корпускулярно-хвильовий дуалізм матерії; гіпотеза де-Бройля. Квантові числа, спин і магнітний момент електрона. Принцип Паулі. Взаємодія світла з квантовими системами; лазери.		
Тема 4. Фізика ядра та елементарних частинок			
Результати навчання: засвоєння суті і змісту фізичних законів фізики ядра та елементарних частинок, розуміння природи фізичних закономірностей	Кількість годин: денна лекції - 4 практ - 1 лаб. - 1 заочна лаб. - 2	<p>1. Загальна фізика. Частина I. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / М. О. Ковалець, В. Ф. Орленко, М. В. Бялик та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 396 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2084/</p> <p>2. Загальна фізика. Частина II. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення / Д. І. Олексин, В. Ф. Орленко, Д. І. Вадець та ін. – Рівне : НУВГП, 2009. – 469 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2085/</p> <p>3. Вадець Д. І. Фізика. Навчальний посібник / Д. І. Вадець, В. А. Дубчак, М. В. Мороз. – Рівне : НУВГП, 2009. – 277 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ep3.nuwm.edu.ua/2324/</p>	Лінк на MOODLE: https://exam.nuwm.edu.ua/enrol/index.php?id=1960
Опис теми	Склад і характеристики ядра. Дефект маси, енергія зв'язку ядра. Ядерні сили. Радіоактивність; закон радіоактивного розпаду; активність. Пояснення альфа- і бета-розпадів, походження гамма-променів. Ядерні реакції; реакція поділу важких ядер та синтезу легких ядер; реактори; проблеми керованого термоядерного синтезу. Класи елементарних часток та види фундаментальних взаємодій.		

Лектор

Мороз М.В., к.ф-м.н., д.х.н., профессор